

PŘINES MI Ugandu, prosím!

„Náš syn chodí do Montessori školky. Do školky, kde nemají hračky, ale pomůcky. Do školky, ve které si děti nehrají, ale pracují. Vyzkoušela jsem Tichou cestu školkou, v níž se náš Hugo chová tak – jak sám říká – aby nerušil ostatní děti,“ říká Michaela Kramárová.

Když jsem poprvé vešla do montessoriovské třídy, nestačila jsem se divit. Kdyby na zem spadl špendlík, slyšela bych to. Dvacet čtyři dětí v jedné místnosti a přitom ticho? Děti se soustředí, pracují s pomůckami, většinou individuálně na svých koberečcích nebo u stolků. Skoro by vám jich bylo líto, že si nemůžou hrát... Ale pak pochopíte, že ony dělají to, co je baví! Navzájem se neruší – maximálně můžete vidět děti, jak pozorují své kamarády při práci. Třídy jsou složeny z dětí různého věku i pohlaví, což podle učitelky pražské školky Andílek Mili Pažické šetří učitelům hodně práce. Děti se učí od sebe navzájem.

Moje první pomůcka

První pravidlo třídy zní: nepracuju s ničím, co neznám. S každou novou pomůckou mě nejdřív musí seznámit pedagog. A právě v téhle situaci se

Děti na úkolu samy pracují a samy si umí ověřit, že ho provedly správně. Pochvalu nečekají.

coby matka, která si přišla vyzkoušet Tichou cestu školkou, ocitám. Můžu si vybrat, s jakou pomůckou se chci dnes naučit pracovat. (Děti mají zpočátku výběr omezenější, učitel jim nabídne pomůcku odpovídající jejich schopnostem či znalostem.) Já chci vyzkoušet to, o čem mi Hugo naposledy vyprávěl. Vřetena. Co to asi je? Učitelka mi ukáže, že, ze které police si mám pomůcku přinést na svůj stoleček. Vřetena se skládají ze tří částí, platí ale pravidlo, že si je musím ke stolků donést jednotlivě. Proč? „Jde hlavně o bezpečnost. A taky

chceme, aby děti s pomůckami zacházely s úctou. Bezpečnost je ale primární. Některé pomůcky jsou pro malé děti opravdu těžké, u jiných (jako třeba u mapy) musejí být dost obratní, aby si je donesli na místo a nestrčili přitom do některého z dalších dětí,“ vysvětluje pedagožka a já si představím, jak málo místa pro manévry zbývá, když se ve třídě sejdou všechny děti naráz.

Nula je nic, mami!

Připravím si tedy na stoleček před sebe první krabičku, v níž jsou stočené zelené mašle (namotané způsobem jako krejčovský metr); ve druhé krabičce jsou takzvaná vřetena neboli dřevěné tyčky o velikosti a síle obyčejné tužky a třetí součástí je dřevěná krabička, rozdělená na deset chlívků označených od 0 do 9. Pro práci s touto pomůckou musí dítě znát čísla, umět přečíst jedničku, dvojku i devítku. Nyní se bude učit, co si má pod číslicemi představit.

Do chlívku s nulou nepatří nic, do jedničky jedno věténko, do dvojky dvě, do devítky devět. Vřeténka se vždy omotají mašlí a sváží, teprve pak je uložíte do příslušné přihrádky. Vřeténko je vymezený počet, takže pokud dítě někde udělalo chybu, samo to zjistí, jakmile dojde k číslici devět a nevyjde mu to... Pokud mu to vyjde, ví, že může být spokojený, dospělo ke správnému výsledku. Mně osobně je velmi sympatické, že dítě nemusí čekat na zpětnou vazbu od učitele, těší ho totiž pocit, že se mu povedlo úkol splnit.

Dítě si svůj úkol samo vybralo, samo vypracovalo a samo se přesvědčilo o tom, že ho udělalo správně. Motám věténka k sobě a představuju si, že pro mého čtyřletého syna jistě není jednoduché udělat mašlí na hromádce neposedných větének. Cvičení jemné motoriky je samozřejmě bonusem, ale není při tomto úkolu tím nejpodstatnějším. Důležité je, že dítě, které si tuto pomůcku vybere, si osvojuje představy o počtu a začíná chápat koncept nuly. Ví, že nula je nic. Doma pak Hugo chce hrát hru, kdy mu mám říkat, kolikrát má něco udělat. A sám mě vyzývá, ať řeknu: nulakrát udělej dřep! Pokaždé když řeknu nulakrát, svíjí se smíchy a opakuje: „Nula je nic, mami!“

Po řetězu do tisíce

Přemýšlím nad tím, jak pro mě byla vždycky matematika otravná, nic neříkající a hlavně úplně nepředstavitelná. A to ještě neznám další pomůcku, díky níž se tu děti učí počítat do stovky a do tisíce. Jde o takzvaný řetěz. Jsou to barevné korálky navlečené na drátku vždy po deseti, delší řetězy jsou pak do stovky a ten nejdelší do tisíce. Dítě si je rozloží na kobereček a ke každé další desítce přiřadí správnou číslici, napsanou na papírové šipce. Deset, dvacet, třicet... až do stovky. Když řetěz vyrovnáte jako skládací metr, dostanete pla-

cičku ukazující deset čtverečních jednotek. Když tyto placičky položíte na sebe, uděláte si představu o jednotkách krychlových. A to jste prosím ve školce! Já osobně jsem si to neuměla dost dobře představit dodnes.

Je ještě jedna matematická pomůcka, jež mi nedá spát. Jmenuje se binomická krychle. Je dřevěná otevírací krychle (obr. 2), kterou tvoří různobarevné kostky a kvádry. Lze ji skládat jako puzzle bez hlubšího uvědomění, anebo se na ni můžete dívat jako na pomůcku, díky níž jednoho dne pochopíte, jak spočítat $(a + b)^2$. Předškolní děti díky této pomůcce chápou, co to je výška, hloubka a šířka, a učitelé na základní škole pak na tuto znalost snadno navážou.

CO JE TO Tichá cesta

Tichou cestu školou nabízejí Montessori školy Andílek jako jednu z mnoha aktivit pro rodiče. Ti si mohou vyzkoušet celý pracovní cyklus, který každý den prožívají jejich děti. Navíc platí pravidlo „ticha“ – dospělí mají totiž častěji potřebu ptát se a komentovat. Až po skončení práce mohou vše s učitelem probrat.

Jak? Já nevím, já nechočila do montessoriovské školky. Jen si představuju, jaké by to bylo, kdyby mi někdo matematiku vysvětloval tímto způsobem. Ale samozřejmě nejde jen o matematiku. Vezměme si třeba čtení a psaní...

Písmenka v pohybu

V systému Montessori se děti učí psát vázaným písmem a používají k tomu smirkové reliéfy písmen: ukazovákem a prostředníkem nejprve objíždějí jejich tvar, teprve pak je zkoušejí psát. Oproti všeobecně rozšířené představě se tu předpokládá, že psací písmo je

pro děti jednodušší než tiskací. Má oblé tvary, navazující na sebe, což je pro dětskou ruku přirozenější než psát hrnatá tiskací písmena. Když dítě zná tvar jednotlivých písmen, používá se takzvaná pohyblivá abeceda. Ta je vyskládaná v poličce, odkud si děti berou písmena a sestavují z nich slova. Překvapivě – nejdřív se naučí psát, až později číst.

Děti to fakt zajímá...

Dětem, které už umí samy číst, vysvětlila učitelka, k čemu je encyklopedie. A tady se setkáváme s další pomůckou (pro většinu dospělých odchovaných klasickým školstvím noční můrou) – slepou mapou. Schválně, kdo z vás dá dohromady Evropu? Děti z této třídy umí sestavit celou Afriku, a to třeba tak, že jedno dítě žádá druhé: „Přines mi prosím Ugandu!“ Dokázali byste Ugandu vylovit jen podle tvaru z hromady rozsypaných afrických zemí? Děti navíc vědí, která vlajka patří které zemi, a také umí vyhledat v encyklopedii vše, co je zajímavé. A stalo se to prý náhodou, když učitelka neznala odpověď na otázku některého z dětí. Ukázala jim, jak encyklopedii používat, a celou třídu zaplavila africká mánie.

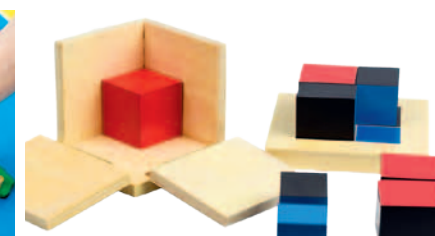
Je těžké to vysvětlit jednoduše a stručně, ale výsledky jsou opravdu působivé. A ještě jeden bonus: od té doby, co naše dítě chodí do Montessori školky, rádo si hraje s hračkami. Samozřejmě. Dlouho. V klidu. A to jako rodič oceňte skoro stejně jako skutečnost, že brzy bude umět mnohem víc věcí než vy. A navíc jim bude rozumět. ■

Jak vypadají pomůcky?

TŘÍDA JE VYBAVENA POMŮCKAMI A PŘEDMĚTY ZE SKUTEČNÉHO ŽIVOTA. DĚTI SI NA ŽIVOT NEHRAJÍ, ALE ROVNOU HO ŽIJÍ. A PŘITOM SE UČÍ.

Slepá mapa může mít různou obtížnost dle schopností dítěte.

Binomická krychle je pomůcka, díky níž děti pochopí koncept hloubky, šířky a výšky.